תורה אור

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת

והא הכא דכטעות אשה אחת דמי ופליגי? התם נמי בהא קמיפלגי מר סבר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין ומ"ס אין אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וכי קא בעל אדעתא דקידושין הראשונים קא בעל. אתמר נמי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי יוחנן המקדש על תנאי ובעל [דברי הכל] אינה צריכה הימנו גט. איתיביה רב אחא בריה דרב איקא בר אחתיה *חליצה מוטעת כשירה איזו היא חליצה מוטעת אמר ריש לקיש כל שאומר לו חלוץ לה ובכך אתה כונסה, אמר ר' יוחנן אני שונה בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם, ואת אמרת חליצתה כשרה אלא אמר רבי יוחנן כל שאומר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה הכא נמי כיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה? א"ל בר בי רב שפיר קא אמרת מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקומיה ע"י שליח כי התם הוי תנאה תנאה דלא אפשר לקומיה ע"י שליח כי התם לא הוי תנאה, והא ביאה דלא אפשר לקומיה ע"י שליח כי התם וקא הוי תנאה? התם משום *דאיתקוש הויות להדדי. אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר המקדש במלוה ובעל על תנאי ובעל בפחות משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט. אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם א"ר אמי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהנך טעי, אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט, זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט, לאפוקי מהאי תנא *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל

במדבר ה

והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת, ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואיזו, זו שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת. אף בשהחזירה כשהיא גדולה פליג ואף במגרש גדולה והחזירה וטעמיה משום דגזור בה משום יתומה בחיי האב: **והא הכא**. גבי החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו: **דטעות אשה אחת היא**. טעות קידושי קטנה: **ופליגי**. דקאמרי רבנן מתייבמת אלמא כי בעל משגדלה לשם קדושין בעל, וקס"ד הוא הדין לטעות נדרים: ה"ג התם היינו טעמא אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום אבל קדשה על תנאי ובעל דעתיה אתנאה ולא גרסינן בהא קמיפלגי דהא ר' אליעזר במגרש את הגדולה נמי אמר דכי החזירה אסורה לייבם דטעמא לאו משום קדושי טעות הוא ומאן דגריס לה מפרש דהאי משום ר' אליעזר אמרו דברייתא אהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו הוא דפליג ולית ליה לתנא דברייתא אליבא דר' אליעזר הא דתנא דמתניתין דיבמות (קט.) דאמר דבמגרש גדולה והחזירה נמי אסר רבי אליעזר: **אתמר נמי**. כרבה דאמר בטעות אשה אחת גרידתא אין צריכה הימנו גט: **שנתכוין הוא**. לחליצה: **ע"מ שתתן כו'**. ואע"ג דלא יהבה כשרה: **שפיר קאמרת**. בתמיה דטעמא דהכא לאו משום דאחליה לתנאיה הוא אלא משום דמעיקרא לאו תנאה הוא: **כל תנאי מהיכן גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן**. דאם יעברו ונתתם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם (במדבר לב): **דאפשר לקיומיה**. למעשה של תנאי דהיינו ונתתם: **על ידי שליח**. כי התם שהרי משה צוה ליהושע לתת להם את הארץ שהיה שלוחו של משה ונתנה להם אבל חליצה אי אפשר לקיימה על ידי שליח אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלונית מאתים זוז חלוץ לה הלכך לאו תנאה הוא לבטל החליצה: **והא ביאה**. הבועל לשם קידושין: **וקא הוי תנאה**. כדאמרינן לעיל הריני בועליך על מנת כו': **דאיתקוש הויות**. והיתה לאיש אחר (דברים כד) כל הויות קידושין במשמע כסף ושטר וביאה כי היכי דמהני תנאי בקידושי כסף ושטר דאפשר לקומיה על ידי שליח מהני נמי בביאה: **במלוה**. שמחל לה מלוה שחייבת לו ואמרינן בקידושין (דף ו:) דאינה מקודשת דמשעה שלווחה ניתנה להוצאה וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה: **צריכה הימנו גט**. ואפילו הטעתו בתנאי דאין אדם עושה בעילתו זנות: רבי אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל הוא דצריכה גט אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מאי טעמא בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משוה פרוטה יהיו קידושין הילכך גמר ובעל לשם קידושין: **אבל בהנך טעי**. כסבור יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת וכי בעיל אדעתא דקידושי קמאי בעיל ולא לשם קידושין, במלוה לאו הכל בקיאין בהלכות קידושין:

אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה כו'. תימה לר"י דמאי קס"ד דהאי מקשה וכי ס"ד שלא יועיל שום תנאי לבטל שום מכר וקנין וי"ל דס"ד שצריך להזכיר תנאי בשעת גמר הקנין או המכר: **תנאי** דאפשר לקיומיה ע"י שליח כו'. וא"ת ומה סברא יש כאן דלא גמרינן מהתם אלא לענין מה שהוא סברא דהא לא ילפינן מהתם דלא מהני תנאי אלא בנתינת קרקע וי"ל דהיינו *טעמא דהואיל והמעשה כל כך בידו שיכול לקיימו ע"י שליח סברא הוא שיהא כמו כן בידו לשוויי ביה תנאה אבל חליצה שאין בידו לקיימה ע"י שליח לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה ואפילו לא יתקיים התנאי יהיה המעשה קיים ומשום הך סברא מודו כ"ע דבעינן שאפשר לקיימו ע"י שליח דומיא דבני גד ובני ראובן אבל לענין תנאי כפול ולעניין תנאי ומעשה בב' דברים משמע במי שאחזו (גיטין עה.) דדוקא רבי מאיר אית ליה ולא רבנן דלענין זה אין סברא כל כך ללמוד משם להכי פליגי עליה והשתא משמע דאין תנאי בחליצה לכולי עלמא וכן בפרק מצות חליצה (יבמות קו.) וקשה דבפרק רבן גמליאל (שם נג. ושם) מסיק רבינא לכ"ע יש תנאי בחליצה וזהו תימה דפליג רבינא אכולה תלמודא דפשיטא לן דאין תנאי בחליצה ואומר רבינו תם ורבינו יצחק דהא דמסיק רבינא התם דלכ"ע יש תנאי בחליצה לאו לומר שלא תהא מותרת לשוק בהך חליצה דודאי מותרת לשוק לכ"ע אלא לומר דלהכי אהני תנאה דאכתי איכא עלה זיקת יבמין לענין דכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין דצריכה גט מדרבנן דלא אתי חליצה כיון דהויא על תנאי ומפקע לזיקה לגמרי וכן צריך לחלק לרב אשי דאמר התם דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ובמתני' דהתם קתני בהדיא דפוטרת דקתני דנתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום. אלא מתני' איירי לענין להתירה לשוק ורב אשי מיירי לענין זיקת יבמין כדפרישית ועוד אי להתירה לשוק איירי נמי התם אדמיפלגי רבי ורבנן בהחולץ ליבמתו וקידשה לשם יבמות אי צריכה גט ליפלגו בלהתירה לשוק הואיל ותלי נמי בהכי:

המקדש במלוה. פי' בקונט' שמחל לה המלוה שהיתה חייבת לו ולפירושו צריך לחלק בין מקדש במחילת מלוה למקדש בהנאת מחילת מלוה דמקודשת כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ו:) ולרבינו יצחק אין נראה דשמא אין לחלק והכא יש לפרש דמיירי כגון דאמר לה התקדשי לי במעות מלוה שאת חייבת לי דהתם ודאי אינה מקודשת: **דברי** הכל צריכה הימנו גט. ולא פליגי רב ושמואל אלא בכנסה ולא בעל ופליג אדאביי אע"ג דגבי קטנה שלא מיאנה קאמר שמואל *דאינה צריכה גט ממנו התם ליכא בעילת זנות אפילו לא יבעל לשם קידושין דהא איכא קידושין דרבנן ואם תאמר והא פליגי תנאי לעיל בבעל אי קנו אי לא קנו בפחות משוה פרוטה א"כ היכי קאמר רבי אלעזר דברי הכל צריכה גט דדברי הכל משמע דליכא מאן דפליג דכי האי גוונא פריך לעיל הש"ס ארבה ויש לומר דלעיל ודאי פריך משום דידע אביי דמסברת עצמו היה רבה אומר כן ולא מקבלה אבל הכא רבי אלעזר אומר כן מקבלה דבבעל מודה שמואל וסבירא להו לרב ושמואל כמאן דאמר קנו ואם תאמר לרב תיקשי למאן דאמר לא קנו ואפילו למאן דאמר קנו שמא לא סבר כרב ודוקא בבעלו קנו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש לומר דאפילו מאן דאמר לא קנו מצי סבר כרב בקידש על תנאי משום דאחולי אחליה לתנאיה וחיילי קידושי כסף אבל הכא לא מצי למיהוי קידושין על ידי מחילה וקדשה בטעות היינו טעות דפחות משוה פרוטה ובהא לא אמרינן דבעל לשם קדושין ובהך סברא מצריך הש"ס לפלוגתייהו דרב ושמואל בפרק בית שמאי (יבמות קי. ושם) ואין להקשות לרבי אלעזר דאמר דבבעל מודה שמואל היכי מותבינן לעיל ממתניתין לשמואל דאותבוה משום דמתניתין משמע כנסה סתם בלא בעל:

ממאנת

לה א מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד:

לו ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' כ:

[וכגיטין עה. ד"ה לאפוקי וכו' תירצו התוס' בסגנון אחר]

לז ג מיי' פ"ז מהל' אישות הל' כג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' כח סעי' טז:

לח ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לה סעי' לה:

לט ה מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לח סעיף ט וסי' כה סעי' טז בהג"ה:

נושא
הגמ' מביאה קושיא על דינו של רבה (ור' יוחנן) מחליצה מוטעת דכשרה, ובסוף מתרצת

מבנה
דעות על מהו "חליצה מוטעת" דכשרה

יבמות קו. [תוספתא יבמות פי"ב]

[לעיל מו: קדושין ט:]

לעיל נה: יבמות צו: ק: נדה נב.

*אבל בקידשה על תנאי וכנסה סתם לדברי הכל א"צ לגט דאדעתא דתנאי בעלה

*טעם לסוגריים דיקר השאלה מבוססת על שיטת ר' יוחנן דחליצה מוטעת

* * *

תוספות רי"ד

א"ר כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה גט ממנו פי' שמחל תנאו בשביל שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולאפוקי מהאי תנא דאר"י אמר שמואל משום ר"י והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות שאפי' בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה והל' כרב כהנא דקאי כרב: על מנת שאין בה מומין וכו'. אי קשיא טעמא דאתני בהדה הוא דלא הוי קידושין הא סתמא הוי קידושין ול"א דהוו קידושי טעות ולעיל בפ' אע"פ אמרנו ארוסה אינה אוכלת בתרומה משום סמפון דילמא אי משתכח בה מומין הוי מקח טעות ולא הוי קידושין י"ל דודאי בשאר מומין כגון הני דתנן שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים אי אתני עלייהו הוא דלא הוי קדושי אבל מסתמא הוי קידושי אבל במומי המכוערין כגון ריח הפה וריח החוטם או מכות שבגופה אפי' מסתמא הוי מקח טעות ועליהו אמרי' חיישינן משום סימפון. (הרב פי' שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה אלא כך תי' קשיא זו מאי דאמרי' הכא במתני' טעמא דאתני

נושא/מבנה
דעות שונות בגדר בעילה אחרי קידושי טעות

דצריכה גט מבני כנ"ל נ"י כ"י ומהרש"א